№ 254 ԿԻՐԱԿԻ, 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ № 254

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տ ե լ ե ֆ օ ն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.

Տպարանի տ ե լ ե ֆ օ ն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Соломоновская ул., № 21.
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 2 ՌՈՒԲ.

Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՄՕՏ օրերս լոյս կը տեսնի ՀԱՅԵՐԷՆ

ՔԱՐՏԷԶ
ԿՈՎԿԱՍ եւ ԹՈՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր վիլայէթներով:

Հրատարակութիւն «ՄՇԱԿ» լրագրի: ◆ Գինը 40 կոպէկ:
Մեծ քանակով գնողներին կարվի զեղչ:
Պահեստը՝ Тифлисъ, Головин. пр. № 34. Литографія БЫХОВА. 991. 1—1

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՏԸ

որոշած ունենալով կազմակերպել «Ծննդեան Վաճառք» պատերազմի զոհերի համար, խնդրում է Թիֆլիսի բոլոր քաղաքացիներին նուիրաբերել առարկաներ վիճակախաղի և աուկցիոնի համար: Ձեռագործի իրեր, նկարներ, գեղարուեստական արտադրութիւններ, արժէքաւոր առարկաներ և այլն կընդունվեն շնորհակալութեամբ:
Խնդրվում է նուիրաբերութիւններն ուղղել Քաղաքային Ուպրավայի՝ Կոմիտէտի նախագահ Ալ. Իվ. Խատիսեանի կամ քարտուղար Իւ. Դ. Կորեակովի անունով:

Թիֆլիս քաղաքի Թանգագին երեխաներ!

Քաղաքային Կենտրոնական Կոմիտէտը որոշած ունենալով կազմակերպել «Ծննդեան Վաճառք» պատերազմի զոհերին օգնելու համար, խնդրում է Ձեզ նուիրաբերել խաղալիքներ, տօնածառի զարդարանքներ և այլն: Եթէ կարող էք, ինքներդ պատրաստեցէք զարդարանքները, ոսկեզօծ Թղթից հիւսեցէք շղթաներ, պատրաստեցէք արկղիկներ, լապտերներ:
Բոլոր նուիրաբերութիւններն ուղարկել Քաղաքային Ուպրավա՝ Կոմիտէտի նախագահ Ալ. Իվ. Խատիսեանի կամ քարտուղար Իւ. Դ. Կորեակովի անունով:
տռ. 989. 3—2

Պատերազմի զոհերին օգնող
ԹԻՖԼԻՍԻ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷՏԸ

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է (պ. Նահանգապետի Թոյլտւութեամբ) ՆՈՒԷՐՆԵՐ դրամով, իրերով, գրքերով—հետեւեալ հասցէներով.
Ընկեր. Նախագահ՝ տ. Իլինսկայա (Ольгинская, № 6).
Գանձապահ՝ պ. Տէր-Յակոբեան (Бебутовская, № 19).
Դրամական նուէրները կոմիտէտին յանձնելու համար կարելի է մտցնել նաև «Մշակի», «Кавк.Слово»-ի, «Закавк. Рѣчь»-ի և «Тиф. Лист.»-ի խմբագրութիւնները:
(հ.կ.) տռ. 979. 3—2

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Երկուշաբթի, նոյեմբերի 10-ին
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ

ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ

Կոմեդիա 5 արար., Գոգոլի, Թարգմ. Տէր-Աստուածատրեանի:
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—տ. տ. Ժասմէն, Մայսուրեան, Մանուչարեան, Մարի, Ցասմիկ, պ. պ. ԱԲԵԼԵԱՆ, Ալիխանեան Իս., Ալլահվերդեան, Աւետեան, Բեբոյեան, Խորէն, Մամիկոնեան, Մանուէլեան, Միրզոյեան, Մուրադեան, Տէր-Առաքելեան, Սաֆարեան, Սևումեան և ուրիշ.:
Սկիզբը երեկոյեան ժամը ճիշդ 8-ին:
Րէժիսեօր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Խ. Աֆրիկեան, Ց. Քոչարեան
տռ. 987. 2—2

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռտիշչեվսկայա 13, տէլէֆոն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով:
Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 տռ.:
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան
Ն. Ն. Վսեւոլոզորով
Վ. Պ. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ր. Ֆիշէր
Ս. Փ. Շահպարոնեանց
(Բ.կ.) տռ 970. 100—3

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նաբաթեան
(Մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների եւ մանկաբարձութեան):
Ընդունում է հիւանդներին՝ (առ. ժ. $12^1/_2$—2. (եր. ժ. 4—6.
Հասցէն՝ Սօլօլակ, Ռտիշչեվսկայա փ. № 1.
Հեռախօս 10—58.
(Ե.հ.կ.) տռ. 784. 100—32

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկին օրդինատ. Մոսկվայի համալսարանի և ասսիստենտ Բեռլինի համալսարանի պրոֆ. Պօզնէրի:
Ընդունում է հիւանդներին միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդութիւններով՝ առ. ժ. 10—12, երեկ. ժ. 4—6: Սօլօլակ, Ռտիշչեվսկայա փող. սեփ. տուն, № 1, հրդեհաշէջների բնակատեղիի դիմացը, տէլէֆօն 10—58.
(չ. ու. կ.) տռ. 875. 50—25

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ
վերադառնալով վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացումը առանց ցաւի:
Ընդունելութիւնը ամենայն օր.
Առաւ. 9—2 ժ.
Երեկ. 4—7 ժ.
Կիրակի օրերը 10—12.
Լերմոնտովսկայա փողոց № 1. մուտքը Նորաշինից:
տռ. (ա. օ.) 804. 0—56

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԱՄ ՂԱԶԱՎԱՏԸ

Թիւրքիան, ինչպէս գիտենք, դիմեց վերջին յուսահատական միջոցին: Սուլթանը, որ համարում է իրան խալիֆ, այն է օրինաւոր յաջորդ մուսուլման կրօնի հիմնադիր Մահմէդ մարգարէի, հրատարակեց ղազավատ, նուիրական պատերազմ:

Ղուրանը և մուսուլման կրօնի կանոնաւոր գրքերը պատուիրում են ղազավատ այն դէպքում, երբ մուսուլման կրօնը վտանգի մէջ է, երբ անհաւատները կամենում են ջնջել մուսուլման կրօնը: Այդ դէպքում բոլոր հաւատացեալները կամ մօսլիմները պարտաւոր են առանց որևէ դատողութեան նետվել սրբազան պատերազմի մէջ ընդդէմ մուսուլման կրօնի թշնամիների:

Սակայն ղազավատ կամ սրբազան պատերազմ հրատարակելու կանօնական իրաւասութիւնը պատկանում է իսկական խալիֆին, որ այժմ, իսկապէս, գոյութիւն չունի մուսուլմանների մէջ, որովհետև Թիւրքաց սուլթանի իրաւունքը՝ խալիֆ լինելու՝ շատ կասկածելի է: Նախ շիա մուսուլմանները բնաւ չեն ճանաչում Թիւրքաց սուլթանին խալիֆ. երկրորդ՝ նոյն իսկ սիւննի մուսուլմաններից շատերը, օրինակ արաբները, որոնք մուսուլման կրօնն ընդունող առաջին ազգն են կազմում և որոնց մէջ գործել է ինքը մեծ մարգարէն՝ կրօնի հիմնադիրը, չեն ճանաչում սուլթանին խալիֆ: Այդ՝ մի կողմից. միւս կողմից՝ ղազավատ կարելի է հրատարակել միայն այն ժամանակ, երբ մուսուլման կրօնին ջնջման կամ ճնշման որևէ վտանգ է սպառնում:

Արդ, եթէ նոյն իսկ ընդունենք, որ Թիւրքաց սուլթանը խալիֆ է և իրաւասութիւն ունի ղազավատ հրատարակել, յամենայն դէպս մուսուլմանները պարտաւոր չեն արձագանք տալ այդ կոչին, քանի որ մուսուլման կրօնին որևէ վտանգ չէ սպառնում:

Թիւրքաց սուլթանը ղազավատի կոչ է անում ընդդէմ Անգլիայի, Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի: Արդ, բոլոր այդ երկիրների մուսուլմանները փորձով գիտեն, որ Անգլիան, Ֆրանսիան և Ռուսաստանը պատերազմ չեն յայտարարել մուսուլման կրօնի դէմ, որ մուսուլման կրօնը վայելում է այդ պետութիւնների մէջ լիակատար ազատութիւն և չէ հալածվում:

Եւ ահա այդ է պատճառը, որ մեր երկրի մուսուլման ժողովուրդների պետերը, ինչպէս Անդրկովկասեան շէյխուլ-իսլամը, մուֆտին, Պետրօգրադի ախունդ Բայազիտովը և այլք միաբերան վկայում են, որ սուլթանը որևէ կանօնական իրաւունք չունի սրբազան պատերազմ հրատարակել և որ նրա հրամանները պարտադիր չեն մուսուլման ուլէմների կամ վարդապետների համար:

Եթէ նոյն իսկ սիւննիները գտնում են, որ սուլթանի հրամանները պարտադիր չեն մուսուլմանների համար, որչա՞փ առաւել շիաները պարտաւոր չեն հնազանդել սուլթանի պատգամին, քանի որ շիա մուսուլման աշխարհը հերքելով հերքում է սուլթանի խալիֆայութեան իրաւունքը:

Այս ամենից պարզ է, որ Թիւրք կառավարութեան վերջին յուսահատական փորձն էլ, այն է՝ սրբազան պատերազմի կամ ղազավատի հրատարակութիւնը, ոչ մի արդիւնք չի ունենայ, և մուսուլմանները խուլ կը մնան նրա կոչին:

Հ. Առաքելեան

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Երևկոյեան հաղորդագրութիւն)
8 նոյեմբերի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական: Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Նոյեմբերի 6-ի առաւօտեան «Համիդիէ» յածանաւը՝ ականանաւերի ուղեկցութեամբ՝ մօտեցաւ Տուապսէին և սկսեց ռմբակոծել՝ արձակելով մօտ 125 ռումբ: Մեր արտիլերիան իսկոյն պատասխանեց, և նրա գործողութիւնները աջող ելք ունեցան:

Վիրաւորվել են 3 զինուոր և մի գթութեան քոյր: Բնակիչներից սպանված է 1 հոգի և փնասվել են մօտ 10 հոգի: Նիւթական փնասները խոշոր չեն:

Էրզրումի ուղղութեամբ մեր մի զօրասիւնը աջողութեամբ գործել է Իւգվերանի առաջ և մեր պահակային զօրամասը շարունակել է ճնշել Թիւրքերին:

Մնացած զօրամասերում նշանաւոր ընդհարումներ չեն եղել:

ԱՆԳԼՕ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆԴՈՆ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ Շատ-իւլ-Արաբում գտնվող բրիտանական զօրքերն առաջ են գնացել 9 մղոն աջ ափի ուղղութեամբ, ուր հանդիպեցին Թշնամուն՝ Թւով 4500 հոգու, որոնք 12 Թնդանօթով ամուր դիրքեր էին բռնել: Բրիտանացիք գրաւեցին դիրքերը Թշնամու յամառ դիմադրութիւնից յետոյ. Թշնամին նահանջեց, կորցնելով 2 Թնդանօթ, մեծ Թւով գերիներ, ռազմամթերքով լի սայլեր ու անասուն: Բրիտանացիք կորցրին սպանված 3 օֆիցէրի և 35 զինուորի, վիրաւոր 15 օֆիցէրի և 300 զինուորի:

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

ՍԱԼՕՆԻԿ.—(Տրված է նոյեմբերի 4-ին, ստացված է 7-ին): Յոյները գրաւեցին Բէրատը և մտադիր են առաջ գնալ դէպի Էլբասան:

ՄՈՒԿԴԷՆ.—Լրագիրների մեծ մասը Թիւրքիայի հանդէս գալը անուանում է վախճանը նրա ինքնուրոյնութեան և երբև Գերմանիայի անյուսալի փորձ՝ առաջ բերել խմորում մահմեդականների մէջ Անգլիայի և Ռուսաստանի դրութիւնը բարդացնելու նպատակով:

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ.—Կ. Պոլսից հաղորդում են, որ վերջին օրերը նկատվում են մեծ յուզմունքներ Թիւրքաց նաւատորմի օֆիցէրների մէջ, որոնք դժգոհ են գերման ծովային օֆիցէրներից: Հաւատացնում են, որ «Համիդիէ» յածանաւի հրամանատարը ըսպառնում է ռմբակոծել, եթէ այնտեղից չը հեռանան գերման օֆիցէրները: Թիւրքաց լրագիրները ասում են, որ Ղալաթիայի ռուսաց եկեղեցին և արձանը քանդելուց յետոյ անհրաժեշտ է փոխել Սան-Ստեֆանոյի անունը, որպէսզի ոչ մի յիշողութիւն չը մնայ 1878 Թւի մասին:

—

(Լրագիրներից)

◆ Սրբազան պատերազմ յայտարարելը Թիւրքիայում ընդունվել է սառնասրտութեամբ: Մի քանի լրագիր նկատում են, որ այդ տեսակ կոչերը զարմացնում էին սրանից 1000 տարի առաջ:

◆ Զմիւռնիայում Թիւրք զօրքերը կոտորած են սկսել հայերի և յոյների դէմ: Դաշնակից պետութիւնների նաւատորմը շարունակում են ռմբակոծել Զմիւռնիան: Թիւրքերը արձակել են բանտերից յանցագործներին, որոնք կողոպտում են ազգաբնակութեանը: Դրութիւնը սոսկալի է:

◆ Թիւրքերը քանդել են Զմիւռնիա-Կասանդրա երկաթուղին: Կ. Պոլսում հարց է բարձրացված դադարեցնել հաղորդակցութիւնը Կ. Պոլսի և Դէդէաղաչի միջև:

◆ Բոլոր նշաններից երևում է, որ Բուլգարիան պատրաստվում է Թուրքիայի նման իր գերեզմանը փորել: Անլուր դաւաճանութեամբ դէպի իր ազատարար ու փրկիչ Ռուսաստանը, Բօլգարիան հանդէս է գալու ի պաշտպանութիւն Թիւրքիայի:

◆ Սարիղամիշից հեռագրում են, որ ռուս զօրապետները շատ գոհ են հայ կամաւորների գործունէութիւնից:

◆ Լուրերի համաձայն, Թիւրքաց զօրքերը գերմանացիների առաջնորդութեամբ ներս են խուժել Եգիպտոսի սահմանները, ուր սկսվել է ճակատամարտ: Անգլիացիներին օգնում են Կանադայի զօրքերը:

◆ Կ. Պոլսի գերման դեսպանը բողոք է յայտնել Թիւրք ազգաբնակութեան մի մասի մէջ սկսված հակագերմանական շարժման դէմ:

◆ Ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի Թերթերը, սուլթանը նամակ է ուղղել պարսից շահին, յորդորելով հանդէս գալ Ռուսաստանի դէմ:

◆ Անգլիացի Գարրին ձերբակալվել է իր որդոց հետ և յանձնվում է զինուորական դատարանին: Նրա տան մէջ՝ Կ. Պոլսի Պէրա Թաղամասում՝ գտնվել է անԹել հեռագրի գործիք:

◆ Թիւրքերը Եգիպտոսի սահմանում և Միջերկրական ծովի վրա գրաւել են Շէյկլօրը և Էլ-Արիֆը:

◆ Պետական բանկի Թէօդօսիայի բաժանմունքը փոխադրված է Սիմֆէրօպօլ:

◆ Թիւրքերը բռնել են Ամերիկայից վերադարձած հայերին և ուղարկել են նրանց զօրքի մէջ:

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

I

Համաեւրօպական պատերազմի բռնկումից ի վեր, մանաւանդ այն բանից յետոյ, երբ Թիւրքիան զարմանալի յանդգնութեամբ պատռեց զանազան դաշնագրերով և պայմանագրութիւններով իր վրա դրված պարտաւորութիւնները, Կովկասի հայ մամուլի մէջ սկսեց արծարծվել այն հարցը, Թէ ինչ դիրք պէտք է բռնի հայ ազգը հայկական խնդրի վերաբերմամբ:

Պէտք է խոստովանել, որ սա բաւական կնճռոտ ու պատասխանատու հարց է, որին պէտք է մօտենալ մեծ զգուշութեամբ և առաւել մեծ տակտով:

Զգուշութիւն և տակտ՝ ամենքն էլ միատեսակ չեն հասկանում, այդ պատճառով էլ կարծիքները զգալի կերպով բաժանվում են:

Մամուլի մի մասը, որ Դաշնակցութեան գաղափարի Թարգմանն է հանդիսանում, այն կարծիքին է, որ որևէ ռեֆօրմ Թիւրքիայի գերիշխանութեան տակ այլևս չի գոհացնի Թիւրքիայի հայերին, իսկ հպատակութեան փոփոխութիւնն էլ մի առանձին գրաւական չէ, Թէ ինչ կը լինի Թիւրքիայի հայի ապագան: Այս գոյնի Թերթերը ամեն բան ասելուց յետոյ՝ չեն վստահանում հրապարակ հանել իրանց ցանկացածը, այլ Թողնում են, որ ուրիշները հասկանան իրանց ասելիքը:

«Մշակը», քննելով ներկայ դրութիւնը, նպատակայարմար էր համարել՝ հարցի ձևակերպութեանը դիմելուց առաջ՝ ունենալ ամբողջ ազգի հաւաքական կարծիքը, և պնդեց ու պնդում է համազգային ժողովի գումարման անհրաժեշտութեան վրա: Հաւատարիմ մնալով իր համոզմունքին, «Մշակը» տեղ տուեց հայկական հարցի առԹիւ մի քանի յօդուածների:

Այդ յօդուածների հեղինակներից մէկը՝ պ. Շիրվանզադէն, Թւելով հայկական հարցի անցեալը, յայտնեց, որ չը պէտք է Թաքցնենք մեր իղձերը և, հակառակ «Արևի» այն առաձգական ֆրազին Թէ՝ «մեր ասելիքը հասկանում են ամենքն էլ», պ. Շիրվանզադէն համարձակօրէն ասաց, որ մենք Թիւրքաց Հայաստանի համար աւտօնօմիա պէտք է խնդրենք:

Այսպիսով հրապարակի վրա դրված են երեք տեսակ ցանկութիւններ. Նախ՝ ներդաշնակութիւն քաղաքական պայմանների և մեր պահանջների միջև, բարեհայեցողութեամբ Ռուսաստանի: Սա «Մշակի» ցանկութիւնն է: Երկրորդ՝ ինչ-որ անորոշ պահանջ, որ պէտք է հասկանան իրանք՝ ընԹերցողները և որը ըստ ընԹերցողի բարեհայեցողութեան կարող է հասնել մինչև անկախութեան և կարող է կանգ առնել սահմանափակ փոփոխութիւնների վրա ևս: Սա «Արևի» և գաղափարակիցների կարծիքն է: Երրորդ՝ Թիւրքաց Հայաստանի աւտօնօմիա: Այս ցանկութիւնը Թէև կարելի չէ ամբողջ հայութեան ցանկութիւնը համարել, բայց յանձին պ. Շիրվանզադէի՝ բղխում է ժողովրդից, քաղաքական կամ քաղաքացիական կուսակցութիւններից անկախ:

Եւ իրաւ՝ ժամանակ չէ՞ արդեօք, որ Թիւրքահայը ամբողջ քաղաքակիրԹ մարդկութեան խղճի առաջ և մեծ դիւանագէտների սեղանի վրա դնի իր արդար դատը և իր բռնաբարված իրաւունքների վերականգնումը պահանջի, անկախ՝ Թիւրք կառավարութեան քմահաճոյքներից:

Թէ համաշխարհային այս աղէտաբեր ցնցումներից յետոյ էլ դեռ պիտի մնան քաղաքական չը հասունացած, նաև պայմաններ, որոնք այս անգամ էլ պիտի ստիպեն տառապել Թիւրքահային վախ ու երկիւղով դուրս գալու համաեւրօպական մեծ դատարանի առաջ և անելու մինիմալ պահանջներ:

Ա. Ց. Մուրադեան

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏ-ՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Գերմանացիների ջանքերը ուղղված են այն բանին, որպէս զի ճեղքեն մեր ճակատը Վիսլօկայի և Վարտայի միջև։ Նոյեմբերի 6-ին մեր յարձակումը ունեցաւ մասնակի աջողութիւններ։ Լօձից դէպի հիւսիս-արեմուտք մենք ձեռք ձգեցինք գերմանական ծանր հրետանի, աւելի քան 10 գնդակացիր ու մի քանի հարիւր գերիներ։

Չենստօխօվ-Կրակօվ զօրաճակատում յամառ կռիւները զարգանում են նօրմալ կերպով։ Նոյեմբերի 4-ին ու 5-ին մենք գերեցինք մօտ 3000 աւստրիացիներ։

Գալիցիայում մենք գրաւել ենք Վիսնիչը, Գօրլիցէն, Դուկլը և Ուժօկը։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—«Арм. Вѣстникъ»-ում տըպված է.

«Գերմանացիք նորից փորձում են գրոհ տալ դէպի Վարշավա Լօվիչ-Սկէրնէվիցա զօրաճակատում։ Կէլցէ-Ռադօմ զօրաճակատում նրանք նոյնպէս փորձեցին գրոհ տալ դէպի Վարշավա, բայց այդ փորձերը լիակատար անաջողութեան հանդիպեցին և ստիպեցին գերմանական զօրքին ետ քաշվել ամբողջ զօրաճակատում։ Ինչպէս և միշտ, նահանջի ժամանակ՝ գերման զօրքը կորցրեց մեծ թւով սպանվածներ, վիրաւորներ և գերիներ, սայլեր ու պատերազմական իրեր։

«Նոյեմբերի 5-ին գերմանական և աւստրիական խոշոր ույժեր, յենվելով ամուր Չենստօխօվ-Կրակօվ գծերի վրա, եռանդուն յարձակման ձեռնարկեցին մեր զօրքերի դէմ, սակայն յարձակումը վանվեց ամբողջ զօրաճակատում մեծ կորուստներով։ Հակառակորդը ջանաց կրկին ճեղքել մեր զօրքերի շարքը, սակայն մեր հակայարձակումը ցրուցան արաւ թշնամուն նրա համար խոշոր կորուստներով։ Մենք վերցրինք շատ գերիներ։

«Կրակօվի շրջանում սկսվում են յամառ կռիւներ։ Աւստրիացիք և գերմանացիք խոստովանում են, որ նրանց ույժերի վերջին նեցուկ այդ շրջանում հանդիսանում է Կրակօվը իր բերդով»։

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

ՊԱՐԻԶ. — Պաշտօնական հաղորդագրութիւն. «Նոյեմբերի 6-ին թշնամու հետևակ գնդերը ոչ մի յարձակման չը ձեռնարկեցին. Թոյլ էր նաև թնդանօթային կրակը համեմատած նախկին օրվայ հետ։ Հիւսիսում ձիւն է եկել։ Իպէրի ջրանցքից մինչև Դիկսմիւդէի արևելեան կողմն ընկած շրջանը հեղեղված է։ Ռամպսապէլի մօտ ջրից հանել են երկու մօրտիր, որ թողել են գերմանացիք Իպրից դէպի հարաւ տեղի է ունենում բաւական ուժեղ թնդանօթաձգութիւն։ Կենտրոնում էական ռազմի գործողութիւններ չեղան։ Արգօններում մենք վանեցինք թըշնամու երեք չափազանց խիզախ յարձակումներ։ Աջ զօրաթևում գերմանացիք նորից գրաւեցին Շօվօնկուր գիւղի քանդված մասը։ Դէպի արևելք մենք մասամբ առաջացել ենք»։

Պաշտօնական հաղորդագրութիւնը գտնում է, որ Լօթարինգիայում նկատվել է գերմանական լանդշտուրմ։

Պաշտօնական երեկոյեան հաղորդագրութիւնը յայտնում է. «Էական ոչինչ չեղաւ երէկ։ Սխալ է գերմանական պաշտօնական այն յայտարարութիւնը, թէ իբր գերմանացիք վանել են ֆրանսիացիների ուժեղ յարձակումը Սիրեյ շրջանում։ Երէկ գերմանական մի աէրօպլան իջաւ ֆրանսիացիների գտնված վայրում։ Մեր հեծելազօրը գերեց երկու օֆիցէրի և ամբողջ գործիքը»։

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

ՊԱՐԻԶ.—Գեներալ Բօնալը «Մատէնի» մէջ ասում է. «Այն աջողութիւնները, որ մի ամսվայ ընթացքում ձեռք բերեց մեր հզօր դաշնակից Ռուսաստանը, հաստատ հաւատ է տալիս, որ շուտով ռուսների ջանքերը աչքի առաւ ազդեցութիւն կունենան արեմտեան ռազմադաշտում»։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Կարմիր Խաչի գլխաւոր վարչութեանը իրաւունք է տրված գրաւել իրան անհրաժեշտ առարկաները։

ՆԻՇ. - Սխալ են միանգամայն Վիէննայից տարածված այն տեղեկութիւնները, թէ սերբերը նահանջելուց առաջ կողոպտում են սերբ քաղաքներում և գիւղերում տներն ու խանութները։ Նոյնպէս սխալ են ազգաբնակութեան վարմունքի մասին տարածված տեղեկութիւնները. սերբերը փախչում են թշնամու առաջից, վասնզի գիտեն, թէ ինչ է սպասում իրանց—խստութիւն, բռնութիւն և կոտորած։ Սերբ զօրքերի դրութիւնը լաւ է։

ԿԻԵՎ.—Վաղվանից հաստատվում է ուղղակի հաղորդակցութիւն Կիէվից-Լվօվ։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԵՆ.—Բերլինից հաղորդում են, որ կոմս Տիսասան Բերլինի վրայով մեկնեց գերմանական գլխաւոր բանակը։

ԼՕՆԴՕՆ. — «Դէյլի Քրօնիկլի» տեղեկութիւնների համաձայն, պատերազմական փոխառութեան գումարը ծածկվել է 6 միլ. ֆունտ ստեռլինգով։ Պահանջը դեռ շարունակվում է։

—

(Երեկոյեան հաղորդագրութիւն)
8 նոյեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—«Нов. Вр.»-ին Ռիգայից հաղորդում են Լիբավայի ռմբակոծութեան մանրամասնութիւնները։ Գերմանական ռազմանաւերը և ականանաւերը առաւօտեան ժամը 9-ին մօտենալով քաղաքին՝ արձակել են մօտ 1000 ռումբ, կրակն ուղղելով գլխաւորաբար «Կայսր Ալէքսանդրի» նաւահանգստին, որին առանձին վնասներ չեն հասցված։ Քաղաքում իրարանցում չէ եղած։ Ժամը 4-ին գերմանական նաւերը հեռացել են դէպի ծովի խորքը։

«Рѣчь»-ին հաղորդում են Կօպէնհագէնից. «Անգլիական նաւատորմը ռմբակոծեց Զէէբրիւգգէ ջրանցքը և ոչնչացրեց զինուորներով լիքը 5 վագօն»։

«Бирж. Вѣд.»-ին հաղորդում են Բուխարեստից. «Ինչպէս հաղորդում են Կ. Պօլսից, բօլգարական չէզոքութեան խախտւած լինելու վերաբերմամբ տարածված լուրերի ազդեցութեան տակ՝ թիւրքական կառավարութիւնը սկսել է ծածուկ կերպով զօրքեր կենտրոնացնել Էնօսում, Ադրիանուպօլսում և Կարակլիսայում»։

«Бирж. Вѣд.»-ին հաղորդում են Կօպէնհագէնից. «Չը նայած գերմանական կառավարութեան կողմից արված հանգստացուցիչ յայտարարութիւններին, Արևելեան Պրուսիայից դէպի Բերլին դիմող փախստականների հոսանքը շարունակվում է»։

«Пет. Курьеръ»-ին հաղորդում են Բուխարեստից. «Աւստրիան, Գերմանիայի ճնշման ներքոյ, առաջարկում է Ռումինիային հարաւային Տրանսիլվանիան՝ պայմանով, որ Ռումինիան հանդէս չը գայ որպէս պատերազմող»։

ԲՕԼԳԱՐԻԱՅՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

ՍՕՖԻԱ.—Գահական ճառին պատասխանի քննութեան ժամանակ դեմօկրատիական կուսակցութեան պարագլուխ Մալինօվը ասաց. «Բօլգարական քաղաքականութիւնը պէտք է նպատակ ունենայ գործադրել բօլգար ժողովրդի միութեան գաղափարը։ Այդ գաղափարի իրականացումը, որ առեւ ձեռք էր բերված թիւրք-բօլգարական պատերազմով, հնարաւորութիւն կը տայ սահեցնելու բաւարար Բօլգարիա, որ չունենայ պահանջներ իր հարևաններից և որից հարևանները նոյնպէս չեն ունենայ պահանջներ անելու հիմունքներ։ Այդ նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է վերաքննել Բուխարէստի և Կ. Պօլսի պայմանագրերը և վերադարձնել Բօլգարիային իր կորցրած երկիրները։ Դա—այն միակ պայմանն է, որով կարելի է հաստատուն խաղաղութիւն սահմանել Բալկաններում։ Գործնականում այդ նպատակին կարելի է ձգտել կամ պատերազմով, կամ խիստ չէզոքութեամբ։ Բօլգար ժողովուրդը պատերազմ չէ կամենում, ինչպէս և կառավարութիւնը. սակայն վերջինիս պարտականութիւնն է նախազգուշացնել ժողովրդին, որ պատերազմի անհրաժեշտութիւնը կարող է երևան գալ նրա կամքից ազատ։ Չէզոքութիւն պահպանելը, որպիսին ներկայանում է մեծ ծառայութիւն հանդէպ Բօլգարիայի քանի մի հարևանների, նաև հանդէպ մեծ պետութիւններից ոմանց, չէ ազատում բօլգար կառավարութեանը կուռ մեծ պետութիւնների հետ բանակցութիւն սկսելու պարտաւորութիւնից»։ Հռետօրը պնդեց, թէ անհրաժեշտ է խկոյն բանակցութիւնների ձեռնարկել երբեակ համաձայնութեան հետ, ընդունելով որ դրանով կարելի է ապահովել բօլգար միութեան գաղափարի իրականացումը։

Սօցիալիստների և քարենորոգիչների պարագլուխ Սակիզօվը խօսեց ազգային միութեան իրականացման քաղաքականութիւն վարելու մասին, որը և կարող է իրականացնել բալկանեան դաշնակցութիւնը։ Երկիրը, հռետօրի ասելով, վճռել է չէզոքութիւն պահպանել, բայց այդ արգելք չէ լինում կառավարութեանը շարունակել դիւանագիտական բանակցութիւններ՝ բօլգարական հարցի բարենպաստ կարգաւորման նըպատակով։ Այդ խնդրի իրագործման համար հռետօրը պահանջում է կազմել ազգային կաբինէտ, որպիսին վայելէ բովանդակ երկրի և երկու կուռ կողմերի վստահութիւնը։

Մալինօվը դժգոհ է, որ թիւրքաց կառավարութիւնը թոյլ չէ տուել գործածել բօլգար լեզուն Թիւրքիայում պօստային թըղթակցութեան մէջ, և խորհուրդ է տալիս կառավարութեանը բողոքել կտրուկ կերպով։

Ռուս մի քանի լրագիրների թղթակիցներ մեկնեցին Ստրումիցա, որպէս զի տեղն ու տեղը ծանօթանան մակեդօնական փախստականների վիճակի հետ։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 նոյեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Նորին Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրին բաղդ ունեցաւ ներկայանալ և յանձնել իր հաւատարմագրերը բօլգարական նոր դեսպան Մաջարօվը։

Մօսկվայի քաղ. դումայի ձայնաւոր տոհմ. պատուաւոր քաղաքացի Չէլնօկօվը նշանակվում է Մօսկվայի քաղաքագլուխ 4 տարի ժամանակ։

ԼՕՆԴՕՆ.—«Դէյլի-Նիւսի» տեղեկութեան համաձայն, «Էկբատանա» շոգենաւը մօտ 100,000 ֆունտ ստէրլինգի ապրանքով ջրասուզվել է Պարսից ծոցում։

ՄՈՒԿԴԷՆ.—Իշխանութիւնը նորից երկրորդեց իր հրամանը՝ արգելելու մամուլին խօսել չին-ճապօնական յարաբերութիւնների և Ցինդաօյի հարցի մասին։ Լրագիրների համար սահմանված է նախնական ցէնզուրա։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ «Утро Россіи»-ում Լ. Անդրէեվը ջերմ խօսքերով յորդորում է բօլգարներին երես դարձնել թիւրքերից և գերմանացիներից և իբրև ուղղափառ եղբայրակիցներ՝ միանալ ռուսների հետ։

◆ «Русск. Сл.»-ին հեռագրում են Կիէվից, որ Մեծ Իշխանուհի Տատիանա Նիկօլայեվնան 60,000 ր. նուիրեց Լեհաստանի վնասված ազգաբնակութեան օգտին, որպիսի գումարից 10,000 ր. տրվելու է հրէաներին։

◆ Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն, բացի գերմանացիներից աւստրիացիք նոյնպէս մեծ թւով զօրքեր են կենտրոնացրել ռուսների դէմ։ Աւստրիայում այդ նպատակով զէնքի են կանչված մինչև 42 տարեկան բոլոր տղամարդիկ, որոնք սկզբում համարվել են անպէտք զինուորական ծառայութեան համար։

◆ Այս րօպէիս վճռական խոշոր ճակատամարտ է տեղի ունենում աւստրիական և սերբիական զօրաբանակների միջև։

◆ «Ամստ. Տել.»-ը հաղորդում է, որ բաւարական գահաժառանգի 300,000 զինուորից բաղկացած բանակը Ֆլանդրիայի կռիւներում կորցրել է 190,000 հոգու։

◆ Հիւսիսային ծովում սկսվել է հակայական կռիւ գերմանական և անգլիական նաւատորմերի միջև. կռւի ժամանակ բարձրացել է սաստիկ փոթորիկ։ Թնդանօթաձգութեան ձայնը լսելի էր Օստենդէում։

◆ Բուրերի ապստամբութիւնը համարեա ճնշված է։ Անգլիացիք հալածում են ապստամբների մնացորդները։

◆ Նիւպօրի և Լիսի միջև տաք կռիւ է։ Իպէրի մօտ կռիւը տեղի է ունենում ջրի մէջ։

◆ Իտալական մինիստրների խորհուրդը պատերազմական նախնական ծախքերի համար յատկացրեց 750 միլիօն լիր։

◆ Ֆրանց-Յօվսէֆը 5 միլիօն է նուիրել ունզարական զինուորական ֆօնդին։

ՖՐԱՆՍԻԱՑԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ֆրանսիացի մի բանաստեղծ, Պօլ Բարլատէ, գուշակում է, որ պատերազմը վերջանալու է Զատկին։

Բարլատէ կազմել է յաղթութեան մի օրացոյց։ Նրա օրացոյցը ասում է, որ նոյեմբերի վերջին Ֆրանսիայում գերմանացիներ չեն մնայ։ Նրանք կը լինեն Մաասի վրա։ Դեկտեմբերի 15-ին այդ գիծը կը կորվի, և դաշնակիցները կը մտնեն Էլզաս Լօթարինգիա, և Մէցն ու Ստրասբուրգը կը պաշարվեն։ Գերմանիան հաշտութիւն կառաջարկի status quo ante bellum պայմանով։ Ցետոյ նա կը համաձայնի Ֆրանսիային վերադարձնել Էլզասն ու Լօթարինգիան, բայց դաշնակիցները կը հրաժարվեն. երկու շաբաթվայ կատաղի կռւից յետոյ դաշնակիցները կանգնեն Ռէյնի վրայով։ Ծննդի մօտերքը կանգնեն Օդերը։ Յունվարի վերջին դաշնակիցները ինչ ուզենան՝ այն էլ կանեն Գերմանիայի հետ։ Իսկ Զատկին պրուսական ռազմական դեսպօտիզմի աւերակների վրա հաշտութիւն կը ստորագրվի։ («Р. С.»)

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ
(Սեփ. Թղթ.)

Բուքրէշ, 10 նոյեմբ. (ն. տ.)

Հայ ժողովուրդը ընդմիշտ համոզուած է, թէ ռումէնները հայասեր են, թիւրքական շահերու պաշտպաններ։ Եւ սոյն համոզումը այն օրէն սկսաւ, երբ 1895-ին հայ գաղթականները մեծ թւով դիմեցին Սև ծովի ռումանական նաւահանգիստը ու չարչար ետ մղուեցան, չհիւրընկալուեցան։ Ինչո՞ւ արդեօք ռումէն ժողովուրդը, որ 1358-էն ի վեր, Մօլդավայի, Տրանսիլվանիայի և Մօնթէնիայի մէջ հայերուն հետ կողք-կողքի ապրած է ու եղբայրակցօրէն ծառայած քաղաքակրթութեան յաղթանակին, այդ տեսակ ոչ-մարդասիրական վերաբերմունք մը ունեցաւ տարաբաղդ հայ գաղթականներու հանդէպ, որոնք գունդ առ գունդ կուգային սուլթանական ջարդերէն ու առևանգումներէն ազատ մնալու համար։

Պատճառները երկու են։

ա) Ռումէնները հայ ազգը և հայկական հարցը չէին ճանչնար, չէին գիտեր թէ հայը Արևելքի քաղաքակրթական միակ առաքեալն է և անմնաս տարր մը քրիստոնեայ բոլոր երկիրներուն համար։ Իսկ տեղացի հայութիւնը այդ թուականներուն, և առաջ ալ, ոչ մէկ կերպով չէր ձգնած իբր հայ՝ իր գոյութիւնը ապացուցանել, թաղուած ըլլալով ռումանական միգկութեան ու շօվինիզմի մոխիրին մէջ։

Անշուշտ «Մշակի» ընթերցողները պիտի հարցնեն, թէ ինչո՞ւ հին ռումանահայութիւնը չէ ուզած և չի ալ ուզեր իբր հայ՝ և ռումէն պատուաւոր քաղաքացի արտայայտուիլ։ Պատճառը կարելի է բաժնել երկուքի. Նախ որ՝ նիւթապէս բարեկեցիկ են ու լաւագոյն պաշտօններու կոչուած, և յետոյ՝ կան այնպիսի աչքառու դէմքեր, որոնք կաշխատին ամեն գնով ձուլուիլ ռումէններուն մէջ, հաւատացած ըլլալով թէ՝ «Այլ ևս ազատ ու ինքնավար Հայաստան մը գոյութիւն չի կրնար ունենալ, և հետևապէս իրենց կը մնայ՝ իրենց կաշին փրկելու»։

բ) Ռումէն կառավարութիւնը 1895-ին փակեց իր հայրենիքին սահմանները հայերու առջև, որովհետև այն ատենուան կառավարական ու վարչական ղեկը իր ձեռք ունէր Բիսմարկի աշակերտներէն մին՝ գերմանամոլ Ստուրզա *), որ անցեալ շաբաթ չաւեց անդիի աշխարհ, բաց աչքերով տեսնելէ վերջ այն հակագերմանական հոսանքը, որ ծայր տուած է ամբողջ Ռումանիոյ մէջ։

Ռումէն ժողովուրդը սակայն ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներով ընդունեց հազարաւոր փախստականներն ու պաշտպանեց զանոնք ու յաճախ արտայայտուեցաւ ի նպաստ անոնց վերածնութեան։

Վերջերս հայասիրական հոսանքը այնքան զօրացաւ և արմատացաւ ռումէններու մէջ, որ ակադեմականներէն սկսեալ մինչև մամուլի ղեկավարները սկսան ի նպաստ մեզի և մեր դատին արտայայտուիլ։

Գրեթէ ամեն օր ռումէն մամուլը լուրջ ուսումնասիրութիւններով կը պատկերացնէ հայկական հարցը և կը յանգի հետևեալ եզրակացութեան. Պէտք է որ այս պատերազմէն օգտուին նաև հայերն ու պօլոնիացիները, ունենալով իրենց ինքնավար կառավարութիւնները, որովհետև երկուքն ալ բաղդակիցներ են և միևնոյն ատեն քաղաքակրթութեան ընդունակ և արտադրող ազգեր, որոնց գրականութիւնն ու գեղարուեստական ճաշակը հաւասարապէս զարգացած է ու համաձայնած դարուն պահանջներուն։

Թիւէս շաբաթ մը առաջ, ռումէններու միակ ու դասականացածի համբաւ վայելող սօցիոլօգ-քննադատ Ա. Իպրայիլեան (տեղացի հայ) ռումէններուն ուղղած կոչով մը «Couvorbire Literare» մեծ հանդէսի էջերուն մէջ սեղանի վրայ կը դնէ հայկական հարցը և կը պատկերացնէ հայկական հարցի լուծման անհրաժեշտութիւնը հետևեալ տողերով. «Ռումէններս պէտք է գիտնանք, թէ հայ ազգը արժանի է ազատագրութեան և անկախութեան։ Կործանման դատապարտուած թիւրքական կայսրութեան մը մոխիրներուն վրայ պէտք է որ բարձրանայ հայկական ազատ կամ ինքնավար կառավարութիւն մը, դաշնակից՝ երբեակ համաձայնութեան, կառավարելու համար 12 միլիօն միւսիւլմանութիւնը՝ Թիւրք և ռուսական սահմաններուն վրայ։ Ռուսիա այժմ խորապէս համոզուած է, թէ Կովկասի մէջ մեծամասնութիւն կազմող թուրքութիւնը ոչինչ արտադրած է իրեն և յետոյ քաղաքակրթութեան համար, իսկ Կովկասի մէջ լճերու նման ցրուած հայութիւնը՝ կրցած է արտադրել սպասուածէն ալ աւելի։ Եթէ,— կըսէ,—այս պատերազմը ազատագրութեան պատերազմն է, պէտք է որ ազատագրուին բոլոր ընկճուած ազգերը, ուրեմն պէտք է որ ազատագրուի և հայութիւնը, և բոլոր քաղաքակիրթ ազգերը պէտք է օժանդակեն անոնց ազատագրութեան»։

Տեղացի բարեկեցիկ հայերը, տեսնելով որ արդէն ռումանական մամուլը օրը օրին կը զբաղի հայկական հարցով, իրենք ալ սկսան հետզհետէ երևան գալ և հետաքըրքրուիլ հայկական կեանքով։

Փոքրանի հայերու ամենապատկառելի դէմքերէն մին, մեծահարուստ Ս. Ֆէրհատ, որ հայ մամուլին կը հետևի շարունակ, կարդալով «Մշակի» մէջ երեցած շահեկան յօդուածները հայկական ընդհ. ժողովի մը գումարման շուրջ՝ ինծի կը գրէ.

«Կովկասահայ մեր թանկագին եղբայրները շատ լաւ մտածած են. Վեհ. Կաթողիկոսի հովանաւորութեան տակ հայկ. ընդհ.

*) Ստուրզան էր որ 1894-ի Բեռլինէ վերադարձին, երբ վարչապետութեան աթոռին բարձրացաւ, թիւրքօ-ռումանական 30 տարուայ տեսողութիւնով մտերմական ու համագործակցական դաշնակցութիւնը կնքեց և աշխատեցաւ գերմանական շահերը ամէօրէն պաշտպանել Ռումանիոյ մէջ։

Խ. Գ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՄԲԵՐԻՐ

Անցնում է կառքերի և ստօմօբիլների շարքը, պատերազմի առաջին զոհերին տեղափոխելով երկաթուղու կայարանից հիւանդանոցները։ Ուժասպառ, արիւնաքամ վիրաւորների գունատ ու մռայլ դէմքերի վրա կարդացվում են նրանց մարմնաւոր տանջանքներն ու հոգեկան տառապանքները։ Ոմանց աչքերը փակ են, և մահը, կարծես, արդէն դրել է իր դրօշմը նրանց հօշադոյն ճակատների վրա։

Ամբոխը, մայթերի վրա շարէ-շար կանգնած, դիտում է հայրենիքի պաշտպաններին լուռ ու լուրջ։ Կանայք տխուր հառաչում են և իրանց տպաւորութիւնները հաղորդում իրարու կիսաձայն։ Կարծես, երկընչում են խանգարել բօպէի սրբազան խորհրդաւորութիւնը։ Ոմանք լալիս են անձայն։

Անցնում եմ մի հարուստ կազմակերպված հիւանդանոցի մօտով, որ գտնվում է քաղաքի ամենակուշտ արուարձանում։ Հոյակապ շէնքի առջև ժողովվել են մի քանի տասնեակ երիտասարդ և ծեր կանայք։ Մի քանիսը եկել են իրանց փոքրիկ երեխաների հետ։ Կանգնած են նրանք գլխիկոր, անխօս, վշտահար՝ ինչպէս սգաւորներ։ Եկել են տեսնելու իրանց մերձաւորներին։

Փառահեղ դռների առջև ցցվել են մի քանի յաղթանդամ սատիկաններ ինչպէս դրակօններ, սակայն տխուր, մտազբաղ։ Նրանք ոչ ոքի ներս չեն թողնում. մէկին հրում են, միւսին համոզում սպասելու, վասն զի «դեռ հրամայված չէ» ներս թողնելու։

Մօտենում է դռներին մի ստօմօբիլ և կանգ առնում։ Դուրս են գալիս նրա միջից շքեղ հագնված երկու տիկիններ թէ օրիորդներ, չը գիտեմ։ Ոստիկանները իրանց մեծի նշանով բաց են անում դռները և պատկառանքով ճանապարհ տալիս եկածներին։ Ուրախ-ուրախ խօսելով, նրանք բարձրանում են ընդարձակ մարմարեայ սանդուղքով վեր, տանելով իրանց հետ ինչ-որ կապոցներ ու տուփեր։

— Թողէք, թողէք,—գոչում է մի նիհար, երիտասարդ կին, վազաժամ թառամած։

Մի ձեռով նա գրկած է ծծկեր մանկան, միւս կռան տակ բռնած է մի կապոց։

— Թողէք,—կրկնում է նա,—ես պէտք է տեսնեմ նրան։ Ես նրան ճանաչեցի, իմ մարդուն, երբ կառքով բերում էին։ Նա թոյլ էր, շատ թոյլ։ Ո՞վ գիտէ, կարելի է... մեռնում է... թողէք...

— Քոյրիկ, հրամայված չէ, սպասիր,— պնդում է ստիկանը, աշխատելով իր բիրտ ձայնին տալ կարողացածին չափ մեղմութիւն։

Եւ դռները աղմուկով փակում է նրա առջև։

«Քոյրիկն» արտասվում է, մի ձեռից միւսն անցկացնելով ծծկեր երեխային, որ վիրաւորի զաւակն է։ Եւ արտասուքը սրբում է իր գլխի հնամաշ շալի ծայրով։

Գալիս են դարձեալ կառքեր և ստօմօբիլներ և բերում են ինչ-որ առողջ ու կուշտ դէմքերով կանանց ու տղամարդկանց։ Ամենքի առջև բացվում են դռները և ամենքը մարմարեայ սանդուղքով բարձրանում են վեր։

Մի կառքից իջնում են երկու տկարւն երիտասարդ պարոններ, մէկը կարմիրկապտագոյն ուռած դէմքով, միւսը նիհար և այնպիսի հոգատար դէմքով, որ, կարծես, վիրաւորներին խնամելու ամբողջ ծանրութիւնը նրա ուսերի վրա է։ Նրանք ցոյց են տալիս ստիկանին մի մի թղթի կտոր կտոր այնպիսի ձևով, որ թւում է, թէ առանց իրանց ներկայութեան աշխարհի երեսին չէ կարող կատարվել և ոչ մի մարդկային գործ և եթէ կատարվի, անմիջապէս կը խորտակվի։

Դռներն իսկոյն բացվում են նրանց առջև։

— Ինչո՞ւ նրանց թողիք,—հարցնում է ծծկեր մանկան մայրը։

— Նրանք թղթակիցներ են,—պատասխանում է ստիկաններից մէկը։

Երկու ժամ անցած՝ նորից անցնում եմ նոյն հիւանդանոցի մօտով։ Կողմնակի մարդիկ ցրվել են, մնացել են միայն վիրաւորների մերձաւորները։

Դռներից դուրս են գալիս և ստօմօբիլ նստում շքեղ հագնված տիկինները և օրիորդները։ Մէկը միւսին ասում է.

— Ես պարտքս կատարեցի, կարող եմ հանգիստ ճաշել։

— Ես էլ,—պատասխանում է միւսը։

Դռներից դուրս են գալիս թղթակիցները։ Մէկը նրանցից, ծոցը դնելով յուշատետրն ու մատիտը, ասում է միւսին.

— Եթէ խմբագիրը չը կրճատի, այսօրվայ վաստակս կը լինի տասնուհինգ ռուբլի։

— Ինձ էլ այդչափ,—պատասխանում է միւսը։

Ծծկեր մանկան նիհար մայրը, արտասուքը աչքերին, հարիւրերորդ անգամ մօտենում է ստիկանին ու հարցնում.

— Հիմա թոյլ կը տա՞ք, որ նրան տեսնեմ։

— Համբերիր...

Նոյն պահին դռները նորից բացվում են, և հիւանդանոցի ծառաները պատգարակի վրա դուրս են բերում վիրաւորներից մէկին։ Նրա աչքերը փակ են, դէմքը հանգիստ։

— Մեռաւ,—արտասանում է պատգարակը տանողներից մէկը թոյլ ձայնով։

Ծծկեր մանկան նիհար մայրը նայում է պատգարակի վրա պառկողի երեսին։ Լսվում է մի սուր, երկարատև ճիչ, և նա թուլացած ընկնում է երեխայի հօր դիակի վրա՝ երեխայի հետ միասին։

Շիրվանզադէ

[illegible] այդ կարգի ժողովի մը գումարման, և պէտք է որ արտասահմանի հայերն ալ իրենց արժանաւոր ներկայացուցիչներով՝ իրենց մասնակցութեան բա- [illegible]

ժինը բերեն։

«Կը խորհիմ, թէ ռումանահայութիւնը այդ կարգի գերագոյն ժողովի մը գումարման միջոցին՝ պիտի աշխատի մէկ կամ երկու լուրջ ներկայացուցիչներով մասնակցիլ ու քաջալերել հայ ցեղին գործօն մարմինները, որոնք գիտեն զոհաբերուիլ»։

Լ. Շահազիզեան

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—o—

ՅՕԳՈՒՏ ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ

Ստացանք Զաքաթալայից՝ Դաւիթ Աղաջանեանից 35 րուբլի։ Նախորդ ստացվածների հետ միասին (տես «Մշակ» № 253) ունենք ստացած ընդամենը 143 րուբլի։

ՅՕԳՈՒՏ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ

Ստացանք Զաքաթալայից՝ Դաւիթ Աղաջանեանից 35 րուբլի։ Նախորդ ստացվածների հետ միասին (տես «Մշակ» № 252) ունենք ստացած ընդամենը 103 րուբլի։

ՅՕԳՈՒՏ ՎՆԱՍՎԱԾ ԹՈՒՐՔԱՀԱՅԵՐԻ

Ստացանք Զաքաթալայից՝ Դաւիթ Աղաջանեանից 30 րուբլի։ Նախորդ ստացվածների հետ միասին (տես «Մշակ» № 252) ունենք ստացած ընդամենը 55 րուբլի։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Սպիտակեղէնի օրը Բաքւում

Բաքու, 6 Նոյեմբերի

[illegible]

այսօրվայ օրը առանց օժանդակութեան չի թողնում այն ընտանիքներին ու զինուորներին, որոնք զուրկ են տաք հագուստներից։

Այսպիսով, Բաքուն, սպիտակեղէնի օրը կատարեց իր պարտքը։

Դ. Սարգսեանց

Մեր կեանքը

Գորիս, 1 Նոյեմբերի

Մեր առանց այն էլ լարված և ջղայնացած կեանքը Թիւրքիայի կռւով աւելի ևս սաստկացաւ։ Վաճառական, ուսուցիչ, արհեստաւոր և ծառայող՝ բոլորն էլ մի աստիճանի լարված դրութեամբ սպասում են միշտ էլ ուժեղ, ցնցող և մեծամեծ յաղթութիւններ պարունակող հեռագրերի։

Երեկոները տպարանի դռանը հեռագրի սպասողներին թիւ չը կայ. դեռ չը տպագրված և հեռագրերը նոյն իսկ չը շարած, գիւղացիք անգամ գլուխները տպարանի դռնից ներս են մտցնում ու հարցնում.

— Բա՞ ինչ խաբար կայ. մերոնք ծնց են, ծրտեղ են. էս կողմից ինչ բարի խաբար կայ, ասացէք։

Եւ բոլորիս միակ ու միակ երկմտութիւնը էս կողմը ու էս կողմն է, որ բոլորս էլ նրա բարի լուրին, նրա [illegible]

[illegible]

նպատակով 50 կ., իսկ Թուրքերից 1 րուբ.։ Մինչեւ գրագիր Իսահակ Բաղդոյեանը իր շրջանի հասարակութիւններից հանգանակել է մօտ 1500 ր. և ուղարկել սպիտակ, կարմիր խաչերի ընկերութեանց և զինուորների ընտանիքների օգտին։

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

[illegible]

պաշտպանեան։

✦ Երէկ, ամսիս 8-ին, Վրաստանի և Իմերէթի Թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը ուղևորվեց Սանահնի վանքը, որ- [illegible]

[illegible]

Նոյեմբերի 9-ին, բացվում է հիւանդանոց վիրաւոր զօրականների համար։

✦ Լուրեր էին տարածված, որ Սուխումում անհանգստութիւն և երկիւղ է տի- [illegible]

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՍԱԼՈՆՈՒՄ

[illegible]

ում, ասաց, ի միջի այլոց, որ հայերը այդ հարցը պէտք է քննեն ժողովներում, խմբակցութիւնների մէջ, բայց ոչ հրապարակօրէն, մամուլի մէջ և ցոյցեր անելով։

Այնուհետև նոյն հարցի շուրջը խօսեցին [illegible]

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲՈՒԺԵԼՈՒ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

Մեր ժամանակի երկու յայտնի հեղինակութիւններ՝ անգլիացի Հէյգը և ֆրանսիացի Բրոուն-Սէկարը արտասանել են իրանց «նոր խօսքը» հիւանդութիւնների բուժման մասին։

Պրոֆ. Հէյգը իր փայլուն աշխատասիրութեամբ՝ «Միզային թթուտը որպէս խրոնիքական հիւանդութիւնների հիմնական պատճառ» խորագրով՝ անհերքելի կերպով ապացուցել է, որ բազմաթիւ և զանազան հիւանդութիւնները, որոնց ենթակայ է մարդը, շուտ վրա հասնող զառամութիւնը եւ մինչեւ անգամ մահը առաջ են գալիս նրանից, որ օրգանիզմը պարունակում է իր մէջ մեծ քանակութեամբ միզային թթուտ։

Գիտական նորագոյն հետազօտութիւններով ապացուցված է, որ մեր ներկայ ժամանակի կուլտուրական մարդը չափազանց շատ է այնպիսի կերակուր գործածում, որ պարունակում է իր մէջ թթուածոր տարրեր (միս, ձուկ, սուրճ, շոկոլադ, կակաօ և այլն)։

Քանի օրգանիզմը ջահել է և առողջ, նա կարողանում է առանձին թթուտների եւ ֆերմենտների օգնութեամբ, որ առաջ են գալիս նրա սերմնային գեղձերից և անցնում արեան մէջ, թթւացնել թունաւոր պուրինները եւ դուրս վանել նրանց երիկամունքների միջոցով։ Բայց հէնց որ օրգանիզմի ֆունկցիաները թուլանում են, որ նկատելի է հիւանդութիւնների կամ ծերութեան ժամանակ, այդ դէպքում թուլանում է նաև սերմնային գեղձերի գործունէութիւնը և նուազում է կամ բոլորովին սպառվում այդ գեղձերից դէպի արեան մէջն անցնող փրկարար թթուտն ու ֆերմենտը, որի հետևանքը լինում է այն, որ արեան մէջ առատանում են պուրինները, որոնցից և առաջանում է միզային թթուտը։

Միւս գիտնականը՝ պրոֆ. Բրոուն Սէկարը՝ իր աշխատասիրութիւններով և բազմաթիւ դիտողութիւններով թէ իր վրա և թէ իր հիւանդների վրա՝ ոչ պակաս փայլուն կերպով ապացուցել է, որ «կենդանիների սերմնային գեղձերից հանված հիւթը պարունակում է իր մէջ հէնց այն թթուտներն ու ֆերմենտները, որոնք բացակայում են ծերերի, հիւանդների և թուլակազմների արեան միջից, և որ այդ հիւթը, մուտք գործելով արեան մէջ արագացնում է նիւթերի փոխանակութիւնը, հալեցնում և ոչնչացնում է պուրիններն ու միզային թթուտը, այսինքն՝ անհետացնում է խրոնիքական հիւանդութիւնների պատճառները և օրգանիզմը դնում է վերածնութեան [illegible] շաւղի վրա»։

Այժմ միայն յայտնի է բժիշկների շրջանում եղած այն աջողութիւնը, որ ստանի կենդանիների սերմնային գեղձերից պատրաստված հիւթը—Դ. ԿԱԼԵՆԻՉԵՆԿՕՅԻ լաբորատորիայից։ Արդէն 3000-ից աւելի բժիշկներ նշանակում են Դ. ԿԱԼԵՆԻՉԵՆԿՕՅԻ լաբորատորիայում պատրաստված սերմնային հիւթը այնպիսի հիւանդութիւնների ժամանակ, որոնք առաջանում են օրգանիզմի մէջ պուրինները և միզային թթուտը կուտակվելուց, այն է՝ նեվրաստենիայի, իստերիայի, նեվրալգիայի, էպիլեպսիայի, սեռական թուլութեան, զառամութեան, արեան պակասութեան, հիւծուածութեան եւ բելի, կալծուածի, պոդագրայի եւ յօդացաւի, շաքարահիւանդութեան, դիաբէտի, տուբերկուլոզի, բրոնխիտի, արտերիօսկլէրոզի եւ գիրութեան, գլխացաւի եւ անքնութեան, ողնուղեղի հիւծման, մարսողութեան եւ սրտի գործունէութեան անկանոնութեան, տիֆից, քութէշից, դիֆտերիտից, սիֆիլիսից, ծննդաբերութիւնից, անդամալուծութիւնից առաջացած թուլութեան և այլ հիւանդութիւնների ժամանակ։

Դ. ԿԱԼԵՆԻՉԵՆԿՕՅԻ լաբորատորիայի սերմնային հիւթի բուժիչ նշանակութիւնը, բժիշկների կարծիքով, ԽՈՇՈՐ է, որ երեւում է հետեւեալ դիտողութիւններից։

Գ. Գ. ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1) Ներքին հիւանդ. կաֆեդրայի պատկանելի պրոֆ. Ա. Մ. ՍԻԶԼՕՎԻ դիտողութիւնը։ Խարկով, Գոգոլի փողոց № 6.

«Չափազանց շնորհակալ եմ Ձեզանից Ձեր հիանալի պրեպարատի (սերմնային հիւթ՝ Դ. Կալենիչենկոյի լաբոր.) ինձ ուղարկելու համար։ Թէ ես և թէ իմ եղբօր-որդին լաւ հետեւանքներ ունեցանք։ Մէկ և կէս ամսվայ ընթացքում իմ մկանային ուժերս ըստ դինամետրի աւելացան մինչեւ 4 կիլօ (տարիքս 76 է), տրամադրութիւնս ավելի եւ փոխվեց դէպի լաւը, ախորժակս բաւականին աւելացաւ։ Մի ամաց յետոյ, եղբօր-որդուս հազը և խորխը դադարեց, ուժերը բաւականին աւելացան։ Այս հիւանդները, որոնց խորհուրդ էի տուել Ձեր պրեպարատը գործածել, շատ գոհ մնացին։ Ես իմ կողմից բժշկում էի Սպերմին-Պէլով, սակայն հետեւանքները բացասական եղան»։

2) Բժշկապետ Կ. ՇՁԵԿԻՆԻ (Խարկովի համալսար. ասիստենտ) դիտողութիւնը։

«Ես ունէի ստամոքսի կատարը և 4—5 օր շարունակվող կապութիւն։ Բժշկական ոչ մի միջոց ինձ չօգնեց. բայց հէնց որ սկսեցի ընդունել սերմնային գեղձերից պատրաստված հիւթը, մինչեւ երկու շաբաթը կանոնաւորվեց իմ ստամոքսը, և այժմ ամեն օր կատարում եմ իմ բնական պահանջը։ Երբ ես ժամանեցի Սալտա, իմ մարմնի կշիռը 3 պուդ 20 ֆունտ էր. իսկ այժմ՝ 3 պուդ $28^3/_4$ ֆունտ է։ Կլիմայական ոչ մի պայման առաջիս երկու ամսում ինձ ոչինչ չօգնեց, այլ, ընդհակառակն, ես աւելի թոյլ էի զգում ինձ և նիհարում էի. բայց հէնց որ սկսեցի խմել Ձեր դեղը, երեք շաբաթից յետոյ ես ինձ 60 տարով ջահել էի զգում (ինքս 60 տարեկան եմ)»։

3) Բժշկ. Ա. Մ. ԿՇԱՆՕՎՍԿԻԻ դիտողութիւնը։ Կաժդանի գիւղ, Նովովոլինսկի գաւառ, Վոլին. նահանգ։

ա) «Մի 47 տար. հիւանդ, թոքախտաւոր, գտնվում էր մահվան ճիրաններում։ Երկրորդ սրուակ դեղը ընդունելուց յետոյ հիւանդը բոլորովին վերակենդանացաւ, թոքերի թարախային պալարներն ամբողջ ծածկվեցին, և քննելիս՝ սարսափելի հիւանդութեան ախտանշանները այլեւս չէին նկատվում։ Թէ ես և թէ իմ պաշտօնակիցները հիացած ենք Ձեր դեղի փայլուն հետեւանքներից»։

բ) «Մի պառաւ կալուածատիրուհի, որ հիւանդ էր յօդացաւով և ջրգողութեամբ, այդ դեղից երկու սրուակ ընդունելուց յետոյ՝ կարողանում է երկարատև զբօսնել։ Ուռոյցքները չքացել են, նոյնպէս և՝ բոլոր յօդային ցաւերը։ Իրան 20 տարով ջահելացած է զգում»։

գ) «Մի քահանայ, 52 տարեկան, որ հալումաշ էր եղել մալարիայից, մի սրուակ ընդունելուց յետոյ առողջացաւ։ Ամեն ինչ փորձել էր, սակայն անօգուտ. իսկ 3 շաբթվայ ընթացքում, այն էլ մի սրուակ ընդունելով, մարդը վերակենդանեց իր առողջութիւնը»։

«Ես գնում եմ Բեռլին և Պարիզ, ուր Բժշկ. Ընկ. մէջ պիտի զեկուցում կարդամ իմ փորձերի մասին՝ Դ. Կալենիչենկոյի սերմնային գեղձերից պատրաստված հիւթի վերաբերմամբ»։

4) Բժ. Պ. Ա. ԱՆՏԻՊԻՆԻ դիտողութիւնը։ Դէդովիչի կայար., Մ.-Վ.-Ր. երկաթուղի։

«Մի վարժուհի 28 տար. (Ս. Պ.) ունեցել էր թոքերի բորբոքում, մի տարուց յետոյ՝ տիֆ, որից յետոյ առաջ էր անցել ուժեղ անէմիա և թուլազգացութիւն։ Հիւանդը ամբողջ երկու ամիս պառկած էր անկողնում, և ոչ մի դեղ չէր օգնում նրան։ Մէկ խորանարդ միլ. արեան մէջ ես խոշորացոյցով գտայ 3.700.000 կարմիր գնդակներ։ Իսկոյն ես գրեցի նրան դեղատոմս՝ գործածելու սերմնային գեղձերից քամված հիւթ, և չորս սրուակ ընդունելուց յետոյ հիւանդի անէմիան սկսեց արագաբար անհետանալ։ Վեց սրուակից յետոյ ես հաշւեցի նրա արեան կարմիր գնդակները և գտայ 6.300.000 հատ։ Հիւանդի ուժերը այնքան վերականգնվեցին, որ նա կարող է այժմ պարապել երեխաների հետ։ Ուշադրութեամբ քննելով և ուսումնասիրելով պրեպարատը, ես կարող եմ համարձակ ասել, որ դա ամենալաւ և ուժեղ դեղ է շատ հիւանդութիւնների դէմ»։

5) Բժ. Վ. ՄԱՏՈՒՍԵՎԻՉԻ (Հուբնա) դիտողութիւնը։

«Մի հիւանդ, 26 տարեկան, նեղ կրծքով, թուլակազմ, որ մի քանի անգամ արիւն էր թքել, ախորժակը վատ, թախծոտ, իր հիւանդութեան (թոքախտ) վատ հետեւանքները նախազգացող, բժշկվում էր ինձ մօտ։ Ես նշանակեցի նրան ընդունել Դ. Կալենիչենկոյի լաբորատորիայում պատրաստված սերմնային գեղձերից քամված հիւթից։ Հիւանդի ախորժակը բացվեց, տրամադրութիւնը օրէ-օր լաւացաւ։ Մինչեւ երկու շաբաթը երիտասարդն աշխատել սկսեց։ Մինչեւ երկու ամիսը նրա մարմնի կշիռը 21 ֆունտով աւելացաւ։ Հազը դադարեց։ Կարող եմ համարձակ անել այս եզրակացութիւնը, որ «սերմնային հիւթը վերականգնում է օրգանիզմի ուժերը՝ կռւելու վնասակար հիւանդութիւնների դէմ, և այդպիսով՝ այս կամ այն հիւանդութիւնից երերված առողջութիւնը նորից վերականգնում է»։

Հիւանդների անձնական դիտողութիւնները

6) Պ. Իվանով, ծովային տէխնիկ-ջրայդ, գնդապետ (Մոսկվա, Մեծ Եակիմանկա)։

«Մարմնիս աջ կողմից ես կաթուած էի ստացել։ Ոչ ոքի չէի ճանաչում և գիտակցութիւնս կորցրել էի։ Իմ պաշտօնակիցներիս թախանձանքը՝ վերյիշել աշխարհիս շուրջը եղած նաւարկութիւնը Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի—այժմ բարեբաստիկ Թագաւորող Կայսեր—հետ՝ ես անկարող էի լինում կատարել։ Ամեն ինչ ինձ համար կորած էր։ Ես սկսեցի ընդունել սերմնային գեղձերից քամված հիւթ։ Եւ այժմ, շնորհիւ Աստուծոյ ողորմութեան, ես ինձ այնպէս առոյգ, կատարելապէս առողջ և ուժեղ եմ զգում, որ բոլոր իմ ծանօթները չեն կարողանում որոշել, թէ մարմնիս որ մասն էր կաթուածի ենթարկված։ Ինձ, ինչպէս ասած, վերադարձել է երկրորդ երիտասարդութիւնը»։

7) Քահանայ Սլաստենով Ա. Վաս. (Մալայա-Կնեազևկա, Ատկարս. գաւ., Սարատովի նահ., «Բ. Կօլէնի» կայարան)։

«Իմ փեսայ՝ Ա. Ս. քահանան սաստիկ հիւանդ էր. շարունակ սաստիկ քրտնելուց՝ ամեն օր 3 շապիկ էր փոխում։ Նա այնքան էր թուլացել, որ գլուխը բարձրացնել չէր կարողանում։ Սերմնային գեղձերից քամված հիւթից մի սրուակ ընդունելուց յետոյ հիւանդը իր մէջ սկսեց ուժ զգալ, ախորժակը բացվեց, սկսեց հանգիստ քնել և շուտով բոլորովին ապաքինվեց։ Այժմ նա իրան այնպէս լաւ է զգում, որ սրանից 10 տարի առաջ էլ այդպէս չէր զգում»։

8) Տիրացու Ի. Ա. Նարբէկով (Կոստրոմա, զեմստվային պոստ, Վօզնեսենսկի գիւղ)

«Ես անցեալ ամառ ընդունեցի սերմնային գեղձերից պատրաստված հիւթից 2 սրուակ՝ մարմնիս ձախ կողմում ստացված կաթուածի դէմ։ Ես ինձ այնքան լաւ եմ զգում, որ կարողացայ չորս անգամ գնալ ոտով մինչեւ Կոստրոմա, 25 վերստ տարածութիւն, և վերադառնալ»։

9) Նաղ. Ա. Կվաշուկ (Զերվօննօէ կայարան, Վոլ. նահ.)։

«Ես ձեռների յօդացաւ ունէի, նոյնիսկ չէի կարողանում ծծկեր երեխայիս ձեռներիս վրա պահել, այնպէս որ աղախինս տոկված էր լինում երեխային գոտիով կապել կրծքիս, որպէսզի կարողանայի կերակրել նրան։ Սերմնային հիւթից երեք սրուակ ընդունելուց յետոյ ես բուժվեցի և մինչեւ անգամ զգում էի ամբողջ օրգանիզմիս մէջ բարելաւումն»։

10) Ալէքսանդրա Սմիրնովա (Տուլա, Կրիվայա-Բոլչևսկայա փող., տ. Բորիսովի)։

«Չորս տարի սրանից առաջ ես իմ 7 տարեկան երեխային բժշկեցի սերմնային հիւթով։ Նա սարսափելի բրօնխիտ ունէր։ Երեխան մինչեւ այն դրութեան հասաւ, որ ման գալ չէր կարողանում, համարեա թէ խեղդվում էր, նիհարում, գունատվում և ոչինչ ուտել չէր կարողանում։ Բժիշկները ասում էին, որ նա ժամանակով թոքախտ պիտի ստանայ։ Ես սկսեցի երեխայիս տալ սերմնային հիւթ, օրական 3 անգամ՝ 7 կաթիլ իւրաքանչիւր անգամը։ Նա դրանից յետոյ սկսեց ուտել, շուտով կազդուրվել, թողեց հազալը, թանչոց բոլորովին չունէր և սկսեց գիրանալ։ Նա մինչեւ օրս էլ այնպէս գէր է, սովորում է դպրոցում և աւելի առողջ է, քան իր միւս եղբայրները»։

Մնում է ցանկալ, որ բազմաթիւ բժիշկներ և հիւանդներ, որոնք նուազ չափով անգամ կասկածում են Կալենիչենկոյի լաբորատորիայում պատրաստված «սերմնային հիւթի» բուժիչ ազդեցութեան վերաբերմամբ, անձամբ փորձէին այդ պրեպարատը։

Գ. պ. բժիշկներին «Սերմնային հիւթը», Դ. Կալենիչենկոյի լաբոր. պատրաստված դիտողութեան համար ուղարկվում է GRATIS.

ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ Է ՁՐԻ

Դ. ԿԱԼԵՆԻՉԵՆԿՕՅԻ լաբոր. պատրաստված սերմնային հիւթով բուժումներ անելուն վերաբերեալ ընդարձակ գրականութիւնը (մօտ 400 բժիշկների դիտողութիւններ)։

Դ. ԿԱԼԵՆԻՉԵՆԿՕՅԻ լաբոր. ՍԵՐՄՆԱՅԻՆ ՀԻՒԹԻ մի սրուակը արժէ 2 ր. 50 կ.։ Ճանապարհածախսը (կարելի է և վերադիր վճ.)—40 կ.։ Մի սրուակից աւել պատուիրողները ճանապարհածախսը չեն վճարում։

Հասցէն՝ Органотерапевтическая лабораторія Д. Калениченко, Москва, Козловскій пер. соб. д., № 10, кв. 267.

(Вѣд. Петрогр. Град. № 70—1914 г.)

984. 4—1

[illegible]

ՄԱՄՈՒԼ

[illegible]

«Кавк. Слово»-ն իր երէկվայ համարի ա-[illegible] ...յաստանի ապագայի մասին հետզհետէ կոնկրէտ ձև է ստանում», կցում է.

Ինչ ձևի մէջ և ձուլվի Թիւրքաց Հայաստանի կազմութիւնը, նա, յամենայն դէպս, առաջ կը բերի մի շարք նոր տեղական կովկասեան հարցեր։ Կովկասի հայերը, որքան կարելի է դատել հասարակական կարծիքից երկրում, ուր, բացի քաղաքներից, բացակայում են ինքնավարութեան օրգանները, չեն կապւում իրանց բաղդը Թիւրքաց հայերի բաղդի հետ։ Մի ամբողջ դար կապել է նրանց ընդհանուր ռուսական կեանքի հետ։

Մենք կարծում ենք, որ «Кавк. Слово» բոլորովին զուր տեղն է կապում Թիւրքահայերի խնդիրը ռուսահայերի կամ կովկասեան զանազան խնդիրների հետ։ Եթէ Թիւրքաց Հայաստանին տրվի այս կամ այն վարչական կազմակերպութիւնը, նոյն իսկ ինքնավարութեան հիման վրա, դարձեալ երկար տարիներ է պէտք, մինչև որ նա կը հասնի տնտեսական և կուլտուրական այն զարգացման, որին հասել է Կովկասը։ Թիւրքաց Հայաստանը ստանայ թէ ոչ լայն ինքնավարական կեանք, դա բնաւ արգելք չէ և խոչընդոտ, որ Կովկասում մտցնէին զէմստվային և տեղական ինքնավարական օրգաններ, որոնց անհրաժեշտութիւնը վաղուց զգալի է։

«НОВОЕ ВРЕМЯ»-Ն ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Нов. Вр.»-ի հոկտ. 28-ի համարում Մենշիկով գրում է.

Ըստ երևոյթին այս երրորդ պատերազմը (Թիւրքական) բաղդաւոր աստղի տակ սկսվեց։ Թիւրքական ֆանատզորների երգի փոխարէն, թէ օսմանցիները կը խուժեն մեր Անդրկովկասը, նրանց համար միանգամայն հակառակը պատահեց։ Մեր հրաշալի զօրքերը, ինչպէս լեռնային հեղեղ, հարուածեցին և տակն ու վրայ արին Թիւրքական առաջապահ դիրքերը և թափով մօտենում են Հայաստանի սրտին՝ Էրզրումին։ Իմ հասակի ռուս մարդկանց համար այս պատերազմը առանձին նշանակութիւն ունի։ Կարդում ես Զիվինի, Բայազիդի, Դէվէ-Բոյնուի և այլոց առման մասին, և հոգումդ յարութիւն են առնում հին բաղդաւոր յիշողութիւնները։ 37 տարի առաջ, երբ մենք պատանիներ էինք, երբ տենդային կերպով հետևում էինք մեր հայրենիքի մեծ պատերազմի անցքերին, սպասումի նոյն դրաման էինք ապրում, թէ ինչ կը բերի Տէրը, ե՞րբ Էրզրումը կը վերցնենք մենք։ Ե՞րբ կը վերցնենք։ Ես լաւ յիշում եմ այն խելագար ոգևորութիւնը, երբ Կարսը վերցվեց, այն մեծ հպարտութիւնը, երբ Էրզրումը պաշարվեց, և այն ցաւալի տարակուսանքը, երբ մենք թողինք այն։ Զգում եմ, որ այդ 37 տարիները չեն թողել ինձ. ինչպէս այն ժամանակ, այժմ էլ ես ամբողջ սրտով բարեմաղթում եմ մեր հերոսներին ջարդ տալ Թիւրքաց իշխանապետութեան, վերջնական ջարդ, ըստ որում հողի ամէն մի կտոր ռոոգված է ռուսական սուրբ արիւնով, պէտք է դառնայ ռուսական։ Չի կարելի երեք անգամ վերցնել միևնոյն բերդերը և վերադարձնել։ Մենք արդէն չափազանց մեծահոգի ենք եղել Առաջաւոր Ասիայում, մենք Պարսկաստանին դարձրինք Պետրոս Մեծի և Աննա Իոաննովնայի նուաճումները, որոնք յետագայում մեզ շատ կը հարկաւորվեն, ինչպէս և Պասկևիչի նուաճումները Հայաստանում։ Այս անգամ «բազմաճանապարհ Էրզրումը», Պուշկինի խօսքերով ասած, հաւանաբար մերը կը լինի, եթէ Տէրը օգնէ տիրել նրան։ Յիշելով Քսենոֆոնտի Անաբազիսը և աղէտները, որոնք կրել են յոյները ձմեռով դաժան այդ երկրում, կարիք է զգացվում նորից յիշեցնելու, որ Հայաստանը ձմեռ ժամանակ կոչվում է փոքր-ասիական Սիբիր, այնքան այնտեղ սաստիկ են ցրտերը, ձիւնի փոթորիկները։ Կասկած չը կայ, որ կովկասեան իշխանութիւնը գեղեցիկ կերպով գիտէ ձմեռային արշաւանքների պայմանները Հայաստանում. բայց 37 տարի առաջ շատ գանգատ էր լինում, որ զինւորները սառչում են ցրտից։ Առանց ծանր զրկանքների և հերոսական ջանքերի՝ յաղթութիւններ չեն լինում։ Բայց որպիսի՜ ուրախութիւն կը լինի, եթէ Ռուսաստանը պատերազմի նշանաւոր տարիների թւում ստանայ վերջապէս Եփրատի և Տիգրիսի սրբազան հովիտը։ Թիւրքիայի հետ կատարվող այս պատերազմը ընդառաջ է գնում ովկիանոսի մեծ անցքերին։

Որպիսի՜ ընդարձակ տարածութիւն։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 7 նոյեմբերի

«Մշակի» № 250-ում տպված է խմբագրութեան կողմից «Մենք բողոքում ենք» վերնագրով մի նկատողութիւն, որի մէջ ասված է, թէ Թիֆլիսի առաջնորդարանին կից գոյութիւն ունի «ազգային բիւրօ» անունով մի մարմին և թէ բիւրօն իր գործունէութեան և կատարած գործերի մասին ոչինչ չէ հաղորդում հայ մամուլին, բայց Պետրոգրադի, Մոսկվայի և այլ քաղաքների ռուս լրագիրներում բիւրօյի կատարած գործերի մասին տպվում են մանրամասն տեղեկութիւններ, հեռագիրներ, շրջաբերականներ։

Պարտք եմ համարում յայտնել. առաջին՝ ազգային բիւրօն իր նպատակներով և գործունէութեամբ ոչ մի կապ չէ կարող ունենալ և չունի առաջնորդարանի հետ. ոչ ոք բիւրօյում չէ մասնակցում ի պաշտօնէ։ Սակայն միշտ նկատված է, որ երբ «Մշակը» խօսում է բիւրօյի մասին, անպատճառ չակերտների մէջ աւելացնում է «Թիֆլիսի առաջնորդարանին կից»։

Երկրորդ՝ բիւրօն ոչ մի լրագրի տեղեկութիւն չի տալիս իր գործունէութեան մասին։ Իսկ եթէ բիւրօյի կողմից տեղական կոմիտետներին ու զանազան գործիչներին ուղարկված հեռագիրներից ու նամակներից օգտվել են ռուս լրագիրները, այդ դեռ չի նշանակում, որ բիւրօն է տալիս տեղեկութիւններ։ Մի՞թէ լրագիրները չեն կարող ստանալ տեղեկութիւններ ուրիշ աղբիւրներից և հէնց իրանց սեփական թղթակիցներից։ Անհիմն է և այն մեղադրանքը, որը նոյն նկատողութեան մէջ ուղղված է բիւրօյի քարտուղարի հասցէին, թէ իբր նա տեղեկութիւններ է տալիս բիւրօյի գործունէութեան մասին հայ լրագիրներից միայն մէկին։

Նախագահ բիւրօյի՝ Ս. Յարութիւնեան

Ծանօթ. Խմբ.—Մենք չենք ասել, թէ Թիֆլիսից դուրս օտար քաղաքների լրագիրներին տեղեկութիւններ հաղորդողը բիւրօն ինքն է, այլ ասել ենք այն, որ բիւրօն զանազան կարգադրութիւններ անելով՝ նրանց մասին ոչ մի տեղեկութիւն չէ տալիս Թիֆլիսի հայ մամուլին, որստիպված է լինում յետոյ այդ կարգադրութիւնների մասին իմանալ ռուս թերթերից։ «Առաջնորդարանին կից» բառերը գործ ենք ածել ցոյց տալու համար, թէ խնդիրը ո՛ր բիւրօյի մասին է, քանի որ այդ բիւրօյի կենտրոնատեղին առաջնորդարանն է և կան ուրիշ բիւրօներ ևս։ Եթէ բիւրօն ինքն կամ նրա քարտուղարը հաղորդել են իրանց ստացած հեռագիրները, բացի «Մշակից», նաև ուրիշ թերթերին, դրա փաստն այն է, որ այդ հեռագիրները տպվում են և «Тиф. Листокъ» թերթում։

—

Թիֆլիս, 8 նոյեմբերի

. . . Թերթի № 249-ի մէջ Գ. Խատիսեանը զետեղել է մի վերին աստիճանի երեխայական նամակ, որի վրա չես իմանում ծիծաղել թէ զարմանալ. «Ի՞նչ նշանակութիւն կարող է ունենալ դատարանի մեկնաբանութիւնն իմ խօսքերիս,—ասում է փաստաբան Խատիսեանը,—երբ այս խօսքերս» և այլն։

Ուրեմն դուք կամ ասել էք դատարանի առաջ, Գ. Խատիսեան, և կամ այժմս ասում էք հասարակութեան առաջ, որովհետև դատարանի մեկնաբանութիւնը նշանակում է այն բոլորը, ինչ որ կատարվել է դատաւորների առաջ, և հէնց դատարանի մեկնաբանութիւնն է ամէն ինչ, այլ ոչ թէ ձեր աւէ-կօսէները։ Բայց մենք ձեզ հետ դեռ կը խօսենք դատարանում։

Երդ.-հաւ. Ա. Առաքելեան

—

Զաքաթալա, 2 նոյեմբերի

Ես մի անգրագէտ արհեստաւոր լինելով՝ ինձ մօտ շարունակ կարդում են լրագրական տեղեկութիւններ պատերազմի դաշտից, ևս առաւել ռուս-թիւրքական պատերազմից։ Օրէ-օր իմ սիրտը խոցոտվում է։

Եւ ահա, իմ սուղ միջոցներից փոխադրում եմ ձեզ մի հարիւր ռուբլի (100 ր.), խոնարհաբար խնդրելով այդ գումարը յատկացնել ռուս-թիւրքական պատերազմում գործողների օգտին։ Ի հարկէ, թէ բանակին, թէ վիրաւորներին և թէ նրանց ընտանիքներին հարկաւոր է բաժին հանել։ Ցամենայն դէպս, թողնում եմ ձեր հայեցողութեան, որին հարկաւոր է շուտափոյթ օգնութիւն՝ յատկացնէք նրան։

Դաւիթ Աղաջանեան

Ծանօթ. խմբ.—Ցիշեալ 100 ռուբ. մենք բաժանեցինք այսպէս՝ 35 ր. յօգուտ հայ կամաւորների, 35 ր. յօգուտ պատերազմից վնասվածների ընտանիքների, իսկ 30 ր. յօգուտ վնասված թիւրքահայերի։

—

Բաշտ, 24 հոկտեմբերի

Անցեալ կիրակի, ամսիս 19-ին, քաղաքումս կատարվեց մի աներևակայելի չարագործութիւն։ Մի շարք մարդիկ նախօրօք դաւադրութիւն կազմելով և իրանց կանանց առաջ քշելով, որպէսզի նրանց փէշերի ետևից աշխատեն անպատիժ մնալ, յարձակվեցին Գիլանի և Մազանդարանի վիճակաւոր քահանայ տէր-Թադէոս Ալէքսանդրեանի բնակարանի վրա, որը գտնվում է եկեղեցու բակում։ Ցրիւ տուեին նրա տնային բոլոր իրերը, փողոց նետեցին տիրուհուն և իր մանկահասակ երեխաներին, որոնցից ամենափոքրիկը դեռ 2 ամիսը չէ լրացրել և որին դուրս քաշեցին քնած օրօրոցից աշնանային այս եղանակին։ Փակեցին նաև տեղական ս. Մեսրոպ անուն միակ հայկական եկեղեցին։

Ռուսաց հիւպատոսը քահանային և եկեղեցուն իր պաշտպանութեան տակ չէ առնում, առարկելով թէ ծուխը պարսկահպատակ է, իսկ պարսից նահանգապետը ենթադրելի պատճառներով չէ անում ոչինչ, նոյն իսկ մի հասարակ ձևական քննութիւն։

Ցայտարարում եմ ի գիտութիւն հայ ժողովրդի, որ այդ անորակելի չարագործութիւնը կազմակերպվել է Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան տեղիս կուսակիցների ձեռքով և կատարվել է նրանց բոլորի մասնակցութիւնով։

Եւ այդ ամենը կատարեցին այդ անսանձները՝ օրը ցերեկով բազմաթիւ օտարազգիների և պարսիկ ժողովրդի աչքերի առջև։

Եթէ գոյութիւն ունի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, եթէ կան նրա շարքերում մարդկային սրբազան իրաւունքները ճանաչողներ, նրանք պարտաւոր են շուտ, կտրուկ վճռողական կերպով միջամտել։ Նոյն իսկ պատերազմի թնդանօթների որոտման ձայների տակ չէ կարելի անպատիժ թողնել այդպիսի ոճրագործութիւնները։

Բժ. Ալ. Աթաբէկեանց

Խմբագիր-հրատարակիչ՝

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

[illegible]

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴԻ ԱՌԱՋԻՆ

ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Պետրոգրադ, Б. Ружейная 6.

1915 թ. գարնանային կիսամեակի համար խնդիրներն ընդունվում են Կուրսերի հետևեալ բաժանմունքներում.

I. ԻՆԺԵՆԵՐԱԿԱՆ. (ճան. հաղորդ.)

II. ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ.

III. ՀՈՂԱՉԱՓԱԿԱՆ.

Այդ բաժանմունքներն աւարտածները, 600 հոգուց աւելի, տեղաւորված են և վարում են հետևեալ պաշտօնները. տեխնիկական, տոպօգրաֆիական, երկրաչափական-հիդրոտեխնիկական և այլն, ստանալով սկզբնական ռոճիկ տարեկան 600—1500 ռուբլի։

IV. ԳԵՏԱՅԻՆ-ՀԻԴՐՈՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ.

Գետային-հիդրոտեխնիկական բաժանմունքն աւարտողները կը ՆՇԱՆԱԿՎԵՆ որպէս տեխնիկներ Ջրային հաղորդակցութիւնների համար ամսական մօտ 100 ռուբլի ռոճկով։

V. ԱՆԿԻՋ-ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ.

Կուրսերն աւարտողները կը յանձնարարվեն Հողային Բարեկարգ. և Երկրագործ. Գլխաւոր Վարչութեան կողմից Հողային Բարեկարգ. Կոմիսիաներին, Զէմստվային Հիմնարկութիւններին, Գիւղատնտեսական Ընկերութիւններին և այլ այդօրինակ հիմնարկութիւններին։

VI. ՀԻԴՐՈՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ.

Կուրսերն աւարտողները Հողային Բարեկարգիչ Բաժանմունքի կողմից կը նշանակվեն զանազան պաշտօններում տարեկան 600—1500 ր. ռոճկով, ի նկատի ունենալով Կուրսերում ցոյց տուած առաջադիմութիւնը։

Ընդունելութեան պայմանները տրվում են եւ ուղարկվում են Կուրսերի Դիւանատան կողմից։

Петроградъ, Б. Ружейная, 6. Тел. 99—90.

Նոյն տեղը տրվում են տեղեկութիւններ ՇՕՖՖԵՐՆԵՐԻ ուսումն. մասին։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—$9\frac{1}{2}$—2 ժ. ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծախկահատ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի հիւանդութ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երեքշ. հինգշ. և շաբաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-Բ.ԺԻՇԿ ՏԷՐ-ՊԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—106

ԱԿՑ. ԸՆԿ. Тифлис. Метал. Заводъ

Ինժեներ Գ. Զ. Եարալեան և Ընկ.

Թիֆլիս, Կվիրիլսկայա, 9, սեփ. տ.

Տնօրէնի էլէֆօն № 9, Կառավարչի բնակարան 14—78.

ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՍՏԱՆՁՆՈՒՄ Է ԼՐԻՒ ՍԱՐՔԱՒՈՐՈՒՄՆ

Գիդրօ-շոգե-նաւթա-էլեկտր. կայարանների՝ առանձին աւտօմատիկ յարմարութիւններով, որոնք ազատում են կայարանների վերաբերմամբ ունենալիք հսկողութիւններից։ Ջրհան, սառցային, սառույց պատրաստող, փոշեմաքրիչ, Ջրաբաշխական կայարանների։ Վերանորոգումն և սարքաւորումն Ջրաղացների, փայտադղոցարանի, բամբակազտիչ, ձիթհան և աղիւս պատրաստող գործարանների։ Կատարելագործված վերելակների՝ մարդկանց և ապրանքների համար։ Կառուցում է—շարժիչներ և մեքենաներ բոլոր տեսակի տեխնիկ. և գիւղատնտես. նպատակների համար։ Կատարում է—ամեն տեսակ կաթսային, կամուրջային և այլ մետաղային աշխատանքներ։ Պատրաստում է—արտասահմանեան ֆիրմաների նորագոյն ձևերով շքեղ դարպասներ, ցանկապատներ, պատշգամբներ, բակեր և այլն։ Նախագծեր և նախահաշիւներ բոլոր մասնաճիւղ աշխատանքների համար։

(4.) 983. 25—1

[illegible]

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԻՆԺԵՆԵՐ

Տ.Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Բագու, Կրասնովօդսկայա փ. տ. Աւան-Իզբաշեանցի։ Հեռախօս № № 23-49, 23-50

[illegible]

Баку, Техническая Контора Т. А. БУДАГЯНЦЪ

Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur.

(4.) 551. 0—46

Ծախվում են

1) «ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂՏՆԻ ՑԱՒԵՐԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», նկարներով, բազմաթիւ խորհուրդներով և բէյէպատներով։ Անհրաժեշտ գիրք և պարզ ու հասկանալի գրված ամեն մի չափահասի համար. բազմաթիւ նախազգուշութեան կանոններ տրէպէրով և այլ ցաւերով չը վարակվելու համար։ Գրքի մէջ կայ նաև սուր և խրոնիքական տրիպէրի և բժշկութեան մասին, բէյէպատներով։ Գինը 50 կոպ.։

2) «ՓՈՐՁԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌՋԵՒՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», ամեն տեսակ պատահական փորձանքներ, հիւանդութիւններ։ Թունաւորութիւններ և նրանց շուտափոյթ օգնելը, Բազմաթիւ տնային դեղեր և խորհուրդներ։ Շատ պարզ ու հասկանալի լեզուով։ Ամեն մարդու անհրաժեշտ գիրք գրպանի համար, և ամեն մարդ կարող է մեծ օգնութիւն հասցնել թէ իրան և թէ ուրիշներին։ Գինը 30 կոպ.։

3) «ԾԻԾԱՂԻ ՏԿԶՈՐ» ամենալաւ և ծիծաղաշարժ անեկդօտների ու սրախօսութիւնների ժողովածու։ Ծիծաղաշարժ տեճոլի պատկերը գրքի երեսին։ Գինը 20 կ.։

Այս երեք գիրքը միասին պահանջողներին

ՁՐԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ԵՄ ԻԲՐ ՆՈՒԷՐ

երեք հետևեալ գրքերը. 1) «Ներկարմատի շալվարը» ծիծաղաշարժ վօդևիլ չափահասների համար (գինն է 20 կ.), 2) «Րաֆֆի» պատկերով (գ. 10 կ.), 3) «Միևնոյն դաղադում», պատմուածք հայ-թիւրքական կռիւներից, զինակների նկարներով, գինն է 7.։

Գրքերի գինը և ճանապարհի ծախս 20 կոպ. անպայման առաջուց ղրկել մարկաներով։ Հասցէս՝ Тифлисъ. Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. Есаяцу.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Մ. ՋՄՇԿԵԱՆԻ

1915 թ.

„ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ“

ՍԱՍՈՒՆԻ ՀԵՐՈՍԱՊԵՏ

Անդրանիկի

պատկերով։

Ցանկացողները թող շտապեն, որպէսզի հերթին՝ ժամանակին կարողանան ստանալ։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մակար Ջմշկեան։

(հ.կ.) 966. 10—4

ՀՐԱՒԷՐ

Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցու չափահաս ծխականները հրաւիրվում են ծխական վերջին ժողովի, որը լինելու է կիրակի, նոյեմբերի 9-ին, ցերեկվայ ժամը $11\frac{1}{2}$-ին, ընտրելու նոյն եկեղեցու ծխական դպրոցի համար երկու հոգաբարձու և քննելու մի շարք կարևոր հարցեր։

Գործակալ Բ. Մաք՝

Ղևոնդ ա.-ք. Մամիկոնեանց

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում

վաճառվում են հայ գրողների հետևեալ գրուածքները.

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ. «Ժողովածու երկերի» հ. երկրորդ—«Խեղճերը», 75 կ.

ԲԱԳՐԱՏ ԱԵՎԱԶԵԱՆ. «Աշոտ Երկաթ» պատմական վէպ, 1 ր.

ՍԱԼ-ՄԱՆ. «Ռուս-տաճկական պատերազմը և նրա հայազգի հերոսները», Ա. հ. Լօրիս-Մելիքօվ, 30 կ.

ՍԱՐՈՒԽԱՆ. «Հայկական խնդիրն և Ազգային սահմանադրութիւնը Թիւրքիայում», (1860—1910) Ա. հատոր, 2 ր. 50 կ.

ՎԱԼՏԵՐ ՍԿՈՏՏ. Թարգմ. Միրզայեանի «Կղզիների լօրդը», 1 ր.

ԻՎԱՆ ՎԱԶՕՎ. Թարգմ. Արարաչեանի «Լծի տակ», 1 ր. 20 կ.

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ. «Վէրք Հայաստանի» կամ «Ողբ հայրենասէրի», պատմ. վէպ, 50 կ.

ՐԱՖՖԻ. «Պարսկական պատկերներ», 2 ր.

» «Տաճկահայք» (Հայոց հարցը), 1 ր.

» «Վէպիկ.և պատկեր.», 2 ր.

Генеральнаго Штаба генералъ-маіоръ С. О. КИШМИШЕВЪ. «Война въ Турецкой Арменіи 1877—1878 г.», 5 р.

Նոյն տեղը վաճառվում են Ռուս-տաճկական սահմանների քարտէզներ, տեղական շտաբի հրատարակութիւն։

Դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральная книжная торговля. 990. 1—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный